

proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s.

Nejdůležitější body:

- Byli jsme na právnické fakultě
- Zmařená novela zákona o sociálních službách
- Nový kodex správního trestání
- Dotazování na sexuální vztahy
- Jak vzniká trauma a jeho následky
- Zahajujeme chatové poradenství

Uvnitř tohoto vydání:

- Zmařená šance—novela zákona o soc. službách **2**
- Malý velký kodex správního trestání **3**
- Dotazování na sexuální vztahy **4**
- Zajímavý náleží Ústavního soudu **4**
- Partnerské násilí mezi mládeží **5**
- Jak vzniká trauma a jeho následky **5**
- Zahajujeme chatové poradenství **5**

Slovo úvodem

Již podruhé se vám do rukou dostává náš zpravodaj Vaše právo. Jsme velice vděční za kladné ohlasy všech, kteří nám zpětnou vazbou dodali ten správný náboj ve vydávání tohoto formátu pokračovat.

Protože nechceme, aby zpravodaj byl pouze „one man show“ aktivitou, požádali jsme pro toto vydání o spolupráci i další osobu „z venku“.

Je nám jasné, že nerealizovaná **novela zákona o sociálních službách** je velice choulostivou otázkou a úzce souvisí i s prací organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů. Proto jsme požádali **Mgr. Davida Pospíšila, DiS.**, ředitele odboru sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení MPSV ČR, aby nám, a především vám podal informaci o této novele a jejím osudu.

Dále jsme si pro vás připravili krátké zprávy o zajímavých legislativních počinech, zejména o tolik očekávaném **kodexu správního trestání**. Přidáváme

i jeden z nejpropracovanějších **nálezů Ústavního soudu** České republiky, na který jsme při aktivitách naší narazili.

Vzhledem k tomu, že jedním ze stěžejních témat naší organizace je téma Istanbulské úmluvy, nabízíme vám na straně 4 krátké zamyšlení nad jednou možnou legislativní změnou zapříčiněnou tímto zásadním dokumentem ve **sféře obětí sexuálního násilí**, která se, věříme pozitivně odrazí i v postupu policie, státních zástupců, obhájců a především soudců.

Novinky a zajímavosti ze sekce sociální práce přinášíme na straně 5, zejména se těšíme na vaše reakce ohledně nových projektů a aktivit.

Na poslední straně pak nepřehlédněte top novinky organizace a odkazy na zajímavé články.

Věříme, že zajímavý obsah zpravodaje odůvodní jeho větší rozsah a doufáme, že bude užitečným a zajímavým

čtením i inspirací pro vaši práci a aktivity.

Jitka Poláková—ředitelka

proFem na Právnické fakultě v Brně

První den (26.6.2017) letošního Školy lidských práv - vzdělávacího programu pořádaného organizací Pro bono aliance a Právnickou fakultou Masarykovy univerzity pro studenty 3. až 5. ročníků práv—patřil zcela organizaci **proFem a obětem domácího a sexuálního násilí**.

Vedoucí právnička Veronika Ježková a v odpoledním bloku i

spolupracující advokát David Oplátek přiblížili studentům a budoucím právníkům nejen problematiku jako takovou, ale na případech z praxe demonstrovali, jak náročné je propojit jednotlivé profese zabývající se touto problematikou tak, aby byla v plné míře bráněna a chráněna práva obětí. Malý statistický kvíz pro studenty odhalil nejen o kolika obětech se vlastně hovoří, ale i

kolik stojí ročně jejich zdravotní péče, jaké jsou nejčastější způsoby praktikování domácího násilí i jaký podíl v rámci domácího násilí zastává násilí sexuální. Reakce studentů na realizovaný blok najdete v citacích po stranách našeho zpravodaje.

Veronika Ježková

Zmařená šance – novela zákona o sociálních službách

Velká novela, tak byla začátkem dubna i médií označena chystaná vládní novela zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon o sociálních službách platí od roku 2007 a po necelých deseti letech bylo zapotřebí přistoupit k systémové a celistvé novele, která by mohla řešit oblasti, na které se v době přijetí zákona nemyslelo, a ani nemohlo.

Novela měla za úkol upravit sociální systém na více efektivní, jednodušší a přehlednější, který lépe odpovídá nejen potřebám osob, jež sociální služby využijí, ale i jejich poskytovatelům, kteří sociální služby poskytují.

Mimo tyto oblasti se novela měla zaměřit i na úpravu kompetencí veřejné správy a samosprávy.

Asi jednou z největších navrhovaných systémových změn, této novely bylo zaměření se na potřeby klientů sociálních služeb.

Novela měla změnit základní paradigma sociálních služeb a definici cílových skupin (např. senioři, zdravotně postižení, etnické menšiny apod.), a to tím, že se zaměří na „nepříznivou sociální situaci“ klienta.

Nepříznivou sociální situaci si tak měl definovat poskytovatel sociálních služeb, aby tak lépe odrážel obsah dané sociální služby.

Klient si tak mohl lépe vybrat sociální službu, která mu bude „ušita na míru“.

Další velkou a zásadní změnou měla být úprava procesu vstupu sociálních služeb do krajské sítě soci-

álních služeb.

Nyní se totiž se setkáváme s tím, že některé kraje postupují netransparentně a diskriminačně, což má reálný dopad na možnost získávat finanční prostředky z veřejných zdrojů.

V oblasti financování sociálních služeb mělo dojít hned k několika zásadním změnám, první největší změnou byl vznik mandatorních výdajů na dotace sociálních služeb.

V oblasti kontroly a kvality sociálních služeb mělo dojít k zavedení zcela nových institutů.

Tím prvním je zavedení nucené správy, která by mohla být uvalena na sociální službu v případě, že dochází k přímému ohrožení klientů. Nucenou správu by pak realizovalo samo ministerstvo, které by dohlíželo na plnění nápravných opatření např. zvýšení počtu odborného personálu, úpravu vnitřních procesů ve vztahu k naplňování standardů kvality.

Tím druhým bylo zrušení sociální služby, které by se aplikovalo v případě, kdy není možné nedostatky odstranit i nucenou správou nebo kdy dochází k bezprostřednímu ohrožení života a zdraví. Bohužel i s takovými případy se v současné situaci v praxi setkáváme, kdy ani ministerstvo práce nebo krajské úřady nemají možnost takovéto služby zrušit. Jediné nástroje, které nyní máme, jsou řízení o přestupcích a podání trestního oznámení, v případech, kdy opravdu dochází k porušování základních práv a svobod

nebo k jinému trestně-právnímu chování ze strany poskytovatelů sociálních služeb.

Velmi nerad bych zapomněl na vznik nové sociální služby, a to, služby pro osoby ohrožené genderově podmíněným násilím.

Nová služba měla pokrýt pomyslné bílé místo, související s nízkou dostupností specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené tímto násilím. Ze statistik totiž víme, že v České republice zažilo některou z forem fyzického či sexuálního násilí až 32 % žen.

Nově měla také vzniknout služba pro osoby v termínálním stavu, která se zaměřovala i na pomoc osobám blízkým a měla propojit sociální a zdravotní složku.

Tato nová sociální služba, také měla být odpovědí na přistoupení České republiky k Istanbulské úmluvě.

Bohužel i přes veškerou snahu ministerstva se nepodařilo novelu schválit.

V rámci prvního čtení byla novela přikázána k projednání Ústavně právnímu výboru, Výboru pro zdravotnictví a garančnímu Výboru pro sociální politiku.

Zároveň zákonodárci rozhodli o prodloužení lhůty na projednání ve výborech ze čtyřiceti dnů na osmdesát dnů.

Příběh končí tak, že první dva výbory novelu sice projednaly, ale bez výsledného usnesení a garanční výbor novelu neschválil.

„... výstup mě zaujal především svou poutavostí. Téma, ze kterého je nám (slovy paní Ježkové) stydno, jsem považovala za všem obecně známé. Dozvěděla jsem se však spoustu překvapivých informací, činností GREVIA počínaje a nejčastějšími formami domácího násilí konče.“

„... V bloku týkajícího se domácího a sexuálního násilí bych vyzdvihla poutavě vedený výklad s příklady z praxe. Jako zpestření určitě fungovalo úvodní video. Velice mne osobně překvapila některá statistická čísla zde uvedená např. objem finančních prostředků vynaložených na ošetření zranění způsobených v důsledku domácího a sexuálního násilí. Chtěla bych vyzdvihnout přehlednou prezentaci, možná je škoda, že není nikde k nahlédnutí v ISU. Výklad byl na velmi dobré úrovni a informace byly rovnoměrně „dávkovány“ tak, aby bylo možné vstříbat jich co nejvíce.“

Novela se tak stala předvolebním bojem a diskuzí, která se o novele strhla, jak ve sněmovně, tak i mediích se stočila pouze na, z mého pohledu marginální témata, jako je přesun zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí do zákona o sociálních službách nebo vznik nové základní činnosti, kterou je pastorační a duchovní péče, což je péče zcela odlišná

od péče, kterou vykovává duchovní (kněz, pastor apod.) a spadá do spirituální péče, kterou často vyžaduje i klient na sklonku života, i přesto, že není aktivní věřící.

Díky tomu, byla tak shozena více jak šestiletá práce na systémové změně sociálních služeb. Uvidíme, zda a v jaké míře, se sociální služby stanou tématem i pro novou sněmovnu či vládu a zda se aspoň některé prvky

systémové novely nabydou účinnost i v praxi.

Mgr. David Pospíšil, DiS.

ředitel odboru sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Malý velký kodex správního trestání

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „přestupkový zákon“) je konečně tím, čím má být, tedy komplexním procesním kodexem správního práva trestního, tedy jakýmsi „malým trestním řádem“. Do této míry svůj účel sleduje a naplňuje, když kopíruje mnohé současné instituty trestního práva, ovšem v prostředí správního trestání, a vůbec celkově se snaží o návaznost obou systémů.

Každý odborník si v kodexu rozhodně najde svého favorita, který bude mít pro praxi nejvýznamnější dopad. Ačkoli se tak nemusí zdát na první pohled a vůbec může být podceňováno, došlo novým správním kodexem k **významnému posílení práv osob poškozených**

spáchanými přestupky. Ať již se jedná vůbec o vymezení postavení poškozeného v přestupkovém řízení (práva a povinnosti) nebo možnost participovat na dohodě o narovnání v rámci odklonu od přestupkového řízení, explicitně upravená možnost poškozeného uplatnit již v tomto řízení svůj nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je jasným vzkazem, že tato norma má sloužit nejen jako návod jak správně „správně trestat“, ale že stojí na stejných základech jako velké trestní normy a své místo zde má i ochrana oběti přestupku.

Velkým krokem vpřed je však skutečnost, že zákonodárce reflektuje i novinky v penalizačním systému a umožňuje uložit násilné osobě povinné podrobení se programu na zvládnutí

agrese a násilného chování. Lze tedy jen věřit, že praxe bude předmětné nástroje užívat a tento osvícený legislační počín nezůstane jen prázdňím ustanovením bez reálného života.

Mgr. Veronika Ježková

„Líbila se mi koherence obou výstupů tohoto dne. Na skutečnosti, které jsme se dozvěděli dopoledne, plynule navázaly další, s nimiž jsme byli seznámeni po obědě. Mimo jiné tedy, jak se domácí a sexuální násilí následně (ne)řeší policií, na kolik lze například „vyčslit“ znásilnění...“

Dotazování na sexuální vztahy

Defilující řady bývalých sexuálních partnerů, hodinové výsledky těchto osob jako svědků v případech sexuálního násilí, detaily ze sexuálního života, propírané sexuální zvyky a preference obětí, otázky obhájců kopírující již položené otázky soudem...

Tak to je standardní praxe současné justice při rozhodování případů sexuálního násilí. Co s tím, když je zřejmé, že sekundární až terciární viktimizace oběti je v důsledku takového jednání a postupu orgánů činných v trestním řízení nasnadě.

Je možné se takové dehonestující praxi zákonně bránit?

Podle ustanovení § 18 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů v platném znění (ZOTČ) otázky směřující do intimní oblasti vyslychané oběti lze klást jen tehdy, pokud je to **nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.**

Tyto otázky je třeba klást **zvláště šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výsledky znovu opakovat;** jejich formulaci je třeba při zachování po-

třebné ohleduplnosti způsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu obětí.

Tolik litera jediného zákona chránícího práva obětí.

Jakkoli se však pravidla pro výslech obětí sexuálního násilí mohou zdát pro veřejnost srozumitelná a mají své evidentní limity, pro právní veřejnost, zejména však pro obhájce obžalovaných, jakoby snad ani neexistovala.

Co by však mohlo pomoci...

Istanbulská úmluva, kterou se Česká republika zavázala ratifikovat, ve svém **článku 54** stanoví, že Strany učiní nezbytná legislativní i jiná opatření, aby zajistily, že v **kterémkoli občanském či trestním řízení budou důkazy vztahující se k předchozím sexuálním vztahům a chování obětí připuštěny pouze tehdy, bude-li to relevantní a nezbytné.**

Že je to jasné a dá se dovodit z již citovaného ustanovení § 18 ZOTČ?

Pro nás snad ano, ale pro praxi advokátů považujeme za vhodné, aby před-

mětné ustanovení Istanbulské úmluvy bylo přímo a nejlépe doslovně implementováno do ustanovení zákona o obětech trestných činů a o jasných limitech dotazů na předchozí sexuální vztahy obětí a jejich chování bude konečně jasno!!

Veronika Ježková

„Paní magistra Ježková pro nás měla připravenou opravdu bohatou zásobu - často velmi šokujících a nezapomenutelných - příkladů z praxe. Některých jsem měla natolik plnou hlavu, že jsem se o ně musela podělit i se svými přáteli. Pro mě osobně asi nejzajímavější byl přístup, jakým by mělo být jednání s oběťmi sexuálního násilí - a to jak osobní přístup paní magistry, tak desatero Profemu. Zcela novou informaci pak pro mě byl postup policie v případě nahlášení domácího násilí (od použití dotazníku SARA až po případné vykazání z domácnosti).“

Zajímavý náleží Ústavního soudu

Za průlomové z hlediska uplatňování práv biologických otců, rozdílných od manžela matky, lze označit jeden z nedávných nálezů Ústavního soudu ČR II. **ÚS 3122/16.**

Až do nedávna platila doktrína, že pokud se dítě narodí za trvání manželství, určuje se otcovství podle I. domněnky právě narozením. Proto se zde nelze

následně domáhat určení otcovství soudní cestou. Může nastat situace, že matrikové otcovství neodpovídá faktickému stavu. Pro takové případy dává zákon možnost matrikovému otci otcovství popřít. Právo popřít otcovství však je ponecháno pouze matrikovému otci a matce. Aktivní legitimaci nemá muž, který není matrikovým otcem a označuje se za otce biologické-

ho. Popěrná lhůta pro matrikové otce a pro matku je však časově limitovaná (6 měsíců ode dne, kdy se důvodně dozvěděl, že není otcem dítěte). ÚS ve svém rozhodnutí nastavil proces, jakým se mohou svých práv domáhat v obdobných případech biologičtí otcové. Je třeba proto do budoucna počítat s tím, že zde takový legitimní proces existuje.

Partnerské násilí mezi mládeží

V září zahajujeme mezinárodní projekt s názvem Respect and Love – Preventing Teen Dating violence II. Ten navazuje na mezinárodní workshop, který se konal v lednu 2017 v gruzínské metropoli Tbilisi. Cílem tohoto workshopu bylo zvýšení kompetencí lektorů primární prevence v tématu násilí mezi teenagery. Celkem 15 pracovníků neziskových organizací si osvojovaly různé metody vzdělávání mládeže a inspirovalo se vzdělávacími programy ostatních organizací. Cílem našeho návazného projektu, jehož part-

nerý jsou spřátelené organizace z Arménie, Gruzie, Chorvatska, Itálie, Rakouska a Španělska, je zvýšení povědomí o tomto tématu prostřednictvím cílené mediální kampaně. Jednou z aktivit projektu vytvoření webových stránek, jejichž součástí bude databáze organizací pracujících s tímto tématem, aby pracovníci i ohrožené osoby našli rychle odpovídající pomoc v místě svého bydliště. Tato databáze bude pravidelně aktualizována a doplňována o nové kontakty z celé Evropy. Další částí webových stránek bude

online knihovna, kde budou dostupné materiály tématu násilí mezi teenagery určené, především, pedagogům a lektorům primární prevence, kteří je dále mohou použít a tím dále šířit cílenou prevenci. Součástí této knihovny budou popsány modely programů primární prevence jednotlivých partnerů zapojených do projektu. Věříme, že tento projekt povede nepřímo ke snížení výskytu tohoto fenoménu. Další informace o tomto projektu, který bude realizován po dobu 24 měsíců, naleznete na našem webu v sekci projekty.

Workshop Tbilisi leden 2017

Jak vzniká trauma a jeho následky

Každý se ve svém životě setkal s nějakou nepříjemnou událostí, každý se s ní však vyrovnává jinak. Pokud se setkáme s tzv. traumatogénem, jedná se o situaci, na kterou se nelze připravit. Je to něco neočekávatelného, jako například ošklivá autonehoda, živelná pohroma nebo napadení. Situace zásadním způsobem rozhodí naši rovnováhu, a pak již záleží na naší reakci, jak se s ní vyrovnáme. Naš organizaci-

mus, když se cítí v ohrožení, má tendence ustrnout. Což je však v maximálním rozporu s naší nervovou soustavou, která se snaží přežít. Tím dochází v těle k nahromadění energie, se kterou si naše tělo neumí poradit. Právě tato nahromaděná energie je příčinou vzniku mnoha symptomů, jako je nespavost, depresivní nebo úzkostné stavy, psychosomatické obtíže nebo poruchy chování. Bezprostředně po vystavení

traumatu jsou podobné symptomy časté a mnohdy ozdravné. Pokud se však člověku nedostane opory a prostoru pro ventilaci této energie, mohou symptomy přetrvávat i mnoho let po traumatické zkušenosti, pak mluvíme o posttraumatické stresové poruše. Jak poznáme traumatizovanou osobu a co pomáhá léčbě traumatu? Tyto informace naleznete v článku na w.profem.cz v sekci projektu „Vaše tělo patří jen Vám“.

„Pondělní odpolední blok byl pro mě z celého týdne asi nejvíce naplněný novými informacemi, neboť se z velké části týkal trestního práva, se kterým jsem se v rámci svého studia ještě prakticky nesetkala. I přes moji minimální znalost tohoto odvětví však byla odpolední přednáška velmi zajímavá a představovala pro mě nenásilný úvod do trestního práva, jehož absolvování mě čeká v následujících letech.“

Zahajujeme chatové poradenství

Na podzim rozšíříme způsob poskytování sociálního poradenství o chat! Služba bude realizována za podpory grantů MHMP a bude primárně určená obětem sexuálního násilí. Zkušební provoz plánujeme zahájit v listopadu 2017. Chat bude otevřen dvakrát v týdnu, jednou v dopoledních a jednou ve večerních hodinách na platformě elinka.iporadna.cz. Abychom odváděli co nejlepší práci,

absolvoval celý tým sociálních pracovníků profem v srpnu výcvik v chatové krizové intervenci. Proč jsme se rozhodli pro tuto formu a v čem je chat jedinečný? Obrovskou předností chatového kontaktu je jeho nízkoprahovost. Klientky a klienti mohou probrat svoji situaci odkudkoliv, kde je připojení k internetu, nemusí se objednávat a mohou získat podporu a potřebné informace v reálném čase, bez

dlouhého čekání na odpověď. Chatující klient má nad rozhovorem plnou kontrolu, včetně možnosti kdykoliv chat jednoduše zavřít a později se vrátit k jeho záznamu. Věříme, že tato služba bude užitečná všem obětem, které hledají pomoc, ale kontakt tváří v tvář, nebo telefon nemohou z různých důvodů využít. Více informací naleznete již brzy na našem webu a facebooku.

Chatové poradenství

- ⇒ anonymní
- ⇒ bezplatné
- ⇒ komplexní

Na listopad 2017 plánujeme konferenci k vydávané analýze na téma trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské úmluvy.

**PŘESNÝ TERMÍN A MÍSTO
KONFERENCE UPŘESNÍME V
PRŮBĚHU ZÁŘÍ 2017!**

JSME NA WEBU!

WWW.PROFEM.CZ

jsme na
facebooku

9. vydání publikace Vaše právo—příručka a vzory pro oběti domácího násilí je v tisku!!!!

Již po 9. jsme zaktualizovali naši publikaci „Vaše právo“. K tomuto kroku jsme se rozhodli nejen proto, že 8. vydání je již nějaký ten měsíc rozebráno, ale stát zrealizoval několik velice kvalitních legislativních počinů směrem k obětem trestné činnosti a ty bylo třeba rozhodně zapracovat do naší užitečné příručky!

Zajímavé články a odkazy:

1)

<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-partnerskem-vztahu/partnerska-krize/narozeni-ditete-v-ochrannelhute-po-zaniku-manzelstvi.shtml>

2)

<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/valka-o-dite-zajem-potomka-az-na-poslednim-miste.shtml>

